

Activities That Require Hand-Washing*

TABLE OF CONTENTS

Undesirable Consequences	5
Arising in the Morning	5
Day Nap.....	8
After the Bathroom.....	9
The Modern Bathroom	10
Cutting nails	12
Removing Shoes	12
Touching the Body	13
The Nursing Mother	14
Caring for Children.....	15
Touching Non-Kosher Animals	15
Touching Feet.....	16
Scratching the Head and Beard	16
Marital Relations	16
Touching or Searching for Lice	17
Blood Tests, Donation	17
Haircuts.....	18
Visiting a Cemetery or Participating in a Funeral	18

(* המאמר נערך על ידי חברי המכון הרבנים שליט"א: לוי ניו, יעקב גרשון ומנשה וואלף.)

Activities Associated With Impurity

Jewish law requires one to wash his or her hands following a number of activities, for the purpose of removing the *ruach raah* (“spirit of impurity”)¹ that manifested itself in the process.² It is imperative that water be used inasmuch as alternative agents do not suffice.³ Additionally, the entire hand until the wrist [or at very least, until where the fingers meet the hand] must be washed.⁴ One should wash at the earliest

(1) דהרי “רוח הטומאה” ו”רוח רעה” מתחלפים זה עם זה, כמו בשו”ע אדה”ז (ד, ד): “אמרו חכמים כל הישן בלילה ששים נשימות [כיוון] שנסתלקה ממנו נשמתו, באה רוח הטומאה ושורה על גופו, ומיד שניעור משינתו נסתלקה רוח הטומאה מן כל גופו חוץ מן ידיו”. ושם (ד, יד-טו): “שאפשר שלילה היא גורמת שישורה רוח רעה על הידים אפילו בלא שינה. . . שאפשר שהשינה [היא] גורמת שתשרה רוח רעה על הידים אפילו ביום”.

(2) ראה לבוש (או”ח ד, יח): “אלו דברים צריכים נטילה לאחריהם מפני רוח רעה, הקם מן המטה, והיוצא מבית הכסא אפילו לא קנח. . . והנוגע בידו בגופו”.

פרי מגדים (ד, משב”ז טו): “אותן המנויין בסעיף י”ח כאן דמשום רוח רעה”.

שו”ע אדה”ז (צו, ג) לגבי נגיעה בכנה: “שמשום רוח רעה ששורה על הידים הנוגעים בכנה אין נקיון מועיל אלא נטילה במים כמ”ש בסי”ד”.

שו”ע אדה”ז (קכח, כז) לגבי נגיעה במנעלים: “כשירדין מן הדוכן. . . יזהרו שלא יגעו במנעליהם המטונפים. . . ואף אם אינם מטונפים צריכים ליטול ידיהם אם נגעו בהן מפני סכנת רוח רעה כמ”ש בסימן ד”.

לאורך בשו”ע אדה”ז (צב, ה-ו) לגבי נגיעה בגופו: “כשידי מלוכלכות או שנגעו במקום מטונף. . . א”צ לחזור אחר מים אלא כשאפשר אבל כשעומד בתפלה שאי אפשר לזוז ממקומו ונוצר שנגע במקום מטונף די בנקיון עפר או צרורות או מחכך ידיו בכותל. . . וכל זה בתפלה אבל לתלמוד תורה די בנקיון בעלמא בכל ענין אפילו יש מים מזומנים לפניו”. וכן בפסקי הסיידור (סדר הנטילה): “אם עשה צרכיו קודם התפלה או נגע במקומות המכוסים שבגופו. . . צריך ליטול ידיו שנית במים לתפלה. . . ומצוה לחזור אחר מים עד מיל לק”ש ולתפלה. . . (משא”כ לתלמוד תורה והזכרת השם בשאר ברכות די בנקיון בכל דבר שמונקה)”.

ובתהלה לדוד (צו, ג): “ודברי הרב ז”ל [=אדה”ז] צריכין ביאור. . . דבסי”ב צ”ב ס”ו פשיטא ל”י כהמ”א בנוגע בגופו, ובנוגע בכנה כתב בכאן בפשיטות דמשום רוח רע אין נקיון מועיל, ובסי”ד סתם הדברים, וצ”ע”. [וראה לקמן הע’ 67].

ויש שביארו הסכנה בנגיעת גופו במקום שיש מלמולי זיעה באופן אחר, ראה עטרת זקנים (ד, אות ו): “לפי שיש שם מלמולי זיעה כו’ ובויעה יש בו סכנה שהוא כסם המות חוץ מזיעת הפנים”.

(3) מרדכי (ברכות, רמז קצג): “ועל הדברים הצריכין נטילה אשר שאלת אם סגי בנקיון בעלמא בלא מים דבר שאי אפשר להתברר בראיה ברורה אין לעשות פרוקא לסכנתא וטוב להחמיר ליטול במים”. ועד”ז בכלבו (סי’ כג): “כתב הר”מ על הדברים הצריכין נטילת ידים ששאלת אם סגי בנקיות בעלמא בלא מים, דבר שאי אפשר להתברר בראיה ברורה אין לעשות פרוקא לסכנתא וטוב להחמיר לעשות נטילה”.

שו”ע (או”ח ד, יח): “אלו דברים צריכין נטילה במים”. ובמגן אברהם (ס”ק יז): “ולא במידי דמנקה (מרדכי)”.

כסא אליהו (לר’ אליהו ישראל, תקע”א, סי’ ד אות ו): “נ”ל דדוקא במים ולא כל מידי דמנקה, דכולהו משום רוח רעה הם כנודע, ואינו משום נקיות, וכיון שכן בעינין דוקא מים כמ”ש מרן לקמן סעיף כ”ב”.

(4) פרי מגדים (ד, משב”ז טו): “אותן המנויין בסעיף י”ח כאן דמשום רוח רעה ודאי לכתחלה צריך כל הפרק עד הזרוע, ולכל הפחות עד קשרי אצבעות, עיין סימן תרי”ג [סעיף ב וג] ומ”א כאן אות זי”י מה שכתבתי אני שם [באות ז]”.

קצות השלחן (ב, יא): “וכל אלו אפילו לא נגע רק באצבע קטנה צריך ליטול עד פרק הזרוע ולכה”פ עד קשרי אצבעותיו”.

[וכן משמע מפסקי הסיידור אדה”ז (סדר נטילת ידים לסעודה, יז): “ואם נגע צריך לחזור וליטול היד שנגע בה כהלכה עד הפרק”].